

Slovinská cesta do Evropy

RADKA DRULÁKOVÁ

„Slovinsko je malý stát, dokonce i v evropských poměrech je velmi malým státem. Důvody historické, kulturní, jazykové a politické ho vedly k tomu, že nabralo kurz nezávislosti, tedy kurz, který znamená nejen kompletní změnu ústavního statutu, ale i změnu společensko-ekonomického systému. Jeho současné hranice byly určeny etnicky, jugoslávská národnost potom určila hranice historické a dědictví politicko-ekonomické.“

Ferfila, B. – Phillips, P.: Nationalism, the State and Economic Restructuring: Slovenia and the Former Yugoslavia. In: Small States Compared: Politics of Norway and Slovenia, s. 50.

Pokud při dělení států na malé a velké použijeme tzv. objektivní kritéria,¹ potom rozloha Slovinska činí 20 273 km² a počet jeho obyvatel, který se pohybuje kolem hranice dvou milionů,² jednoznačně zařazují Slovinsko do skupiny malých států. Rovněž tzv. subjektivní kritéria, tedy sebereflexe faktu, že Slovinsko není schopné ovlivnit hlavní trendy mezinárodní politiky a ani nemůže vlastními silami zajistit svou bezpečnost,³ dokazují, že Slovinsko je skutečně malý evropský stát.

Se zřetelem k výše uvedeným faktům se nejdříve obecně zamyslíme nad aspekty, které motivují malé státy ke členství v mezinárodních organizacích. Hlavním důvodem členství v mezinárodních organizacích vládního charakteru je především snaha odstranit vlastní „nemohoucnost“ v mezinárodních vztazích. S pomocí mezinárodního práva mohou malé státy snadněji vyjadřovat své vlastní zájmy a ve spolupráci s dalšími zainteresovanými státy je mohou i prosazovat na mezinárodní scéně. Malé státy jsou sice ve srovnání s velkými státy obvykle méně aktivní v mezinárodních vztazích obecně, o to větší je však jejich aktivita v rámci mezinárodních organizací.⁴

Jak Slovinsko, tak Česká republika jsou malé státy v evropském prostoru se stejným cílem – stát se plnoprávným členem Evropské unie (EU). Jaké k tomu zvolily prostředky? V čem se shodují a v čem jsou jejich cesty odlišné? V závěru této stati se pak pokusíme o komparaci některých aspektů jejich zahraniční politiky.

1. CESTA K SAMOSTATNOSTI

Ve zkratce se nyní podíváme na vznik samostatného Slovinska, a to do té míry, do jaké jsou procesy předcházející znovunabytí plné suverenity relevantní pro tuto stať. Důsledky změn, které proběhly v předcházejících desetiletích, vytvořily „startovní podmínky“ počátku 90. let, *modus operandi* nového státu ve světovém společenství.

Pro autonomní republiku Slovinsko a jeho cestu k nezávislosti je důležitá změna *Ústavy Socialistické federativní republiky Jugoslávie* v roce 1974. Tato ústava obsahovala nejen právo svazových republik na sebeurčení, tj. na vystoupení z federace, ale dovolovala i jistou míru samostatnosti. Dokonce i v oblasti zahraniční politiky, která měla být delegována výhradně na centrální orgány státu, ponechávala jednotlivým republikám omezený prostor pro navázání „malých“ zahraničních styků. Slovinsko tak mohlo být aktivním členem např. *Alpsko-jadranského společenství* či *Shromáždění evropských regionů* (např. v 70. letech vykonal předseda výkonné rady Slovinska Stane Kavčič oficiální návštěvu v Bavorsku, v Brémách a v Maďarsku).

Koncem 80. let se Slovinsko pod vlivem narůstající nespokojenosti v rámci jugoslávské federace snažilo o ústavní změny, které by odpovídaly aktuální situaci v zemi. V zásadě šlo o dvě možnosti – buď zreformovat stávající federativní uspořádání, anebo využít práva na odtržení. Slovinský parlament se nejprve snažil prosadit změnu jugoslávské ústavy, která by znamenala přeměnu federace ve volný, decentralizovaný svazek států. Pro tento

návrh získalo podporu Chorvatska, ale proti se postavilo Srbsko a Černá Hora navrhuující reformu federace ve smyslu větší centralizace. Tato situace se dostala do patu, a tak se Slovinsko (spolu s Chorvatskem) rozhodlo pro druhou možnost – pro nezávislost.

Cesta Slovinska k nezávislosti byla postupná a probíhala formou ústavních změn.⁵ V letech 1988–1991 Slovinsko navrhlo celou řadu dodatků k federální ústavě z roku 1974, týkajících se mj. omezení vedoucího postavení komunistické strany, nastolení politické plurality a zdůraznění práva na sebeurčení. *Ústava socialistické republiky Slovinsko*, rovněž z roku 1974, byla několikrát pozměněna. V březnu 1990 byl z názvu vypuštěn přívlastek „socialistická“ a byly přijímány další změny, které posilovaly autonomii Slovinska.

V prosinci 1990 se konalo referendum o nezávislosti Slovinska a jeho výsledek nenechal nikoho na pochybách; při účasti 93 % občanů volilo 88,5 % pro odtržení od jugoslávské federace.⁶ Slovinské orgány měly zákonnou povinnost respektovat mínění svých občanů vyjádřené v referendu a požadované změny provést během šesti měsíců. Dne 25. června 1991 vyhlásil slovinský Parlament suverénní a nezávislý stát. Jugoslávská federální vláda na tento akt zareagovala vysláním svých vojsk, která kontrolovala významné hraniční přechody a obklíčila Lublaň. V krátké době několika dnů (odtud tzv. „desetidenní válka“) bylo za pomoci ES dosaženo dohody, nezávislost byla po dohodě odložena o tři měsíce a federální vojska se stáhla zpět. Krátce nato bylo Slovinsko podle mezinárodního práva uznáno za stát.⁷ Ústava samostatného Slovinska byla přijata 23. prosince 1991.

Důvodů, které vedly k odtržení Slovinska a nakonec k rozpadu jugoslávské federace, bylo několik. V zásadě je lze kategorizovat na důvody ekonomické, politicko-ekonomické a mezinárodněpolitické.

Jugoslávie (a v jejích hranicích především Slovinsko a Chorvatsko) měla ve srovnání s ostatními socialistickými zeměmi poměrně dobrou *ekonomickou úroveň*, a to především díky dílčím ekonomickým reformám prováděným na přelomu 50. a 60. let, které se snažily na socialistický typ hospodaření „naroubovat“ modifikované prvky západoevropských tržních ekonomik. Roztržka se SSSR ve 40. letech zajistila Jugoslávii sympatie Západu, z nichž dokázala dlouhá léta těžit. Ve srovnání se západní Evropou však silně zaostávala. Ekonomická krize se projevila počátkem 80. let, kdy byla ekonomika zasažena obrovským růstem zahraniční zadluženosti, hlubokým propadem dináru (inflace v roce 1989 činila neuvěřitelných 3 000 %) a stagflace.

Vnitřní politicko-ekonomické důvody spočívaly především v pocitu nerovnosti, který vůči sobě pocitovaly jednotlivé státy. „... rozvinutější části federace se cítily vykořisťovány částmi méně rozvinutými kvůli federálnímu systému solidarity... a méně rozvinuté části se cítily vykořisťovány jako zdroj levné pracovní síly a surovin.“⁸ Ve Slovinsku vládlo přesvědčení, že příliš doplácí na chudší části federace. Odvádělo totiž (spolu s Chorvatskem) v rámci přerozdělování uvnitř federace finanční příspěvek na méně rozvinuté republiky. Vzhledem k tomu, že Slovinsko bylo čistým přispěvatelem, sílil pocit, že setrvání ve federaci Slovinsko poškozuje a brzdí jeho rozvoj. Od poloviny 80. let sice probíhaly v Jugoslávii pokusy o transformaci ekonomiky, avšak nerovnosti mezi jednotlivými republikami se ještě více prohlubovaly.

Důvody mezinárodněpolitické zesílily s nástupem 90. let, kdy se zdálo, že mnohonárodnostní federativní Jugoslávie není schopna s ostatními státy střední a východní Evropy držet krok při celospolečenských změnách. Významný podíl na rozpadu federace sehrál i nově probuzený nacionalismus.

Slovinsko se vydává na relativně samostatnou cestu reformem zhruba v polovině 80. let, kdy změny probíhají jednak v oblasti společensko-politické a jednak v oblasti ekonomické.

A) Společensko-politické změny

Základní vizí bylo budování občanské společnosti a cesta k demokratizaci.⁹ Od poloviny 80. let se začíná více prosazovat opozice (vědci, spisovatelé, disidentská hnutí, studentské a mládežnické skupiny, formující se občanská sdružení aj.), která přichází s ideou reformy společnosti ve smyslu politického pluralismu. Ten je *de facto* uskutečněn v dubnu

1990, kdy probíhají první svobodné volby do slovinského Parlamentu, kterých se účastní šestnáct politických stran.

Po volbách byla utvořena středo-pravá koalice stran „Demos“ – demokratická opozice Slovinska (křesťanští demokraté, lidovci, sociální demokraté, liberálové a zelení) –, která vládla až do roku 1992. Prvním premiérem Slovinska se stal Lojze Peterle. Tato první vláda identifikovala dvě hlavní oblasti přechodného období:

- a) ekonomickou – privatizovat, zavést deregulované ceny, nastolit platební disciplínu, zavést transparentní politiku státní pomoci aj.;
- b) politickou – nastolit vládu zákona, zlepšit úroveň politické kultury, vzdělávání, politiky životního prostředí aj.

Těsně před řádnými volbami, které se měly konat v prosinci 1992, se koalice „Demos“ rozpadla a na její místo nastoupila dočasná koalice vedená do té doby opoziční Liberální demokratickou stranou. Tzv. velkou koalici, uspořádanou na základě poměrně složitěho systému smluv, tvořily *Liberální demokratická strana, Křesťanští demokraté a Společná kandidátka sociálních demokratů* (tvořená především bývalými komunisty). Dosavadní premiér Peterle byl nahrazen předsedou Liberální demokratické strany Janezem Drnovškem, který tento post zastával až do dubna 2000, kdy jeho vláda neprošla hlasováním o důvěře. Drnovšek sestavil celkem tři demokratické vlády – v dubnu 1992, koncem roku 1992 a počátkem roku 1997.

B) Ekonomické změny

Slovinsko se na obyvatelstvu Jugoslávie podílelo zhruba 8 %, ale jeho podíl na hrubém domácím produktu (dále jen HDP) činil okolo 16 %. Na celkových exportech mělo podíl kolem 27 % a na národním rozpočtu asi 20 %.¹⁰ Míra růstu jeho ekonomiky byla o něco vyšší než průměr – 5,1 % v průměru za období let 1952–1990 ve srovnání s 4,9 % v tomtéž období za celou federaci.¹¹ Vzhledem k ekonomickým reformám, které byly v Jugoslávii prováděny od přelomu 50. a 60. let a které vedly ke vzniku jakéhosi hybridu socialismu s tržními prvky, mohly slovinské podniky navazovat relativně samostatné kontakty nejen s východními, ale i se západními firmami. Sem spadají i první kontakty Slovinska s podniky uvnitř ES. V rámci Jugoslávie Slovinsko zaujímal postavení ekonomického premianta. Přesto změny v Sovětském svazu, ve státech střední a východní Evropy a změny v jugoslávské federaci samotné znamenaly pro Slovinsko během let 1990–1991 ztrátu odbytišť bývalého východního bloku, která činila necelou jednu polovinu slovinských exportů na zahraniční trhy.¹²

V té době se Slovinsko snažilo řešit své ekonomické problémy související s přechodem od ekonomiky regionální k ekonomice státní. V říjnu 1991 zavedlo vlastní měnu tolar. Pokud se týká metod privatizace, diskutovalo se o dvou základních metodách – o postupné (decentralizované) spojené se jménem Jože Mencingera, místopředsedy vlády pro ekonomiku, a o masové (centralizované) spojené se jménem Lojze Peterleho, tehdejšího premiéra. Volba nakonec padla na masovou privatizaci, ovšem v praxi docházelo k jejich vzájemnému prolínání. Proces privatizace dosud není ukončen, v současné době je v soukromém vlastnictví okolo 45–50 % podniků.¹³ Největším problémem zůstává dodnes nedokončená privatizace bank, pojišťoven a dalších veřejných podniků.¹⁴

Ekonomický vývoj v rámci federace, zpřetrhání tradičních vazeb mezi dodavateli a odběrateli po rozpadu Jugoslávie, negativní dopady embarga uvaleného na Srbsko, které se projevíly v poklesu cestovního ruchu a dopravy aj., způsobily, že se Slovinsko počátkem 90. let ocitlo v hluboké hospodářské krizi (viz tabulka na s. 80).

Z hlediska ekonomického rozvoje stály před novou slovinskou reprezentací tři fáze přechodu k fungující tržní ekonomice:

- 1) přechod od regionální ekonomiky v rámci většího státu k samostatné národní ekonomice malého státu,
- 2) přechod od řízené ekonomiky se státním vlastnictvím k tržní ekonomice s převážně soukromým vlastnictvím,
- 3) přechod od ekonomiky zatížené inflací k ekonomice stabilní.¹⁵

Vybrané ekonomické ukazatele Slovinska (1990–1992)			
Ukazatel	Reálná míra růstu (v %)		
	1990	1991	1992
Hrubý domácí produkt	3,4	-9,3	-7,5
Cestovní ruch	-0,5	-18,8	10,0
Doprava	0,6	-14,9	6,0
Exporty	14,2	-15,6	7,3
Importy	38,2	-12,8	1,4

Pramen: Ferfila, B. – Phillips, P.: Nationalism, the State and Economic Restructuring: Slovenia and the Former Yugoslavia. In: Small States Compared: Politics of Norway and Slovenia, s. 42.

Prostředkem zapojení do mezinárodního obchodu je i jeho institucionalizovaná podoba, tedy členství v mezinárodních ekonomických organizacích. „Členství [v mezinárodních ekonomických organizacích – pozn. aut.] bylo považováno za rozhodující krok na cestě k mezinárodnímu finančnímu uznání nově nezávislého Slovinska. Byla to také podmínka získání přístupu k finančním zdrojům...“¹⁶ Slovinsko je členem *Evropské banky pro obnovu a rozvoj* (1992), *Mezinárodní banky pro obnovu a rozvoj* (1993), *Mezinárodního měnového fondu* (1993), *Všeobecné dohody o clech a obchodu* (1994), respektive *Světové obchodní organizace* (1995), *Středoevropské zóny volného obchodu* (1996), od roku 1995 má uzavřenu dohodu o vzájemném uvolňování obchodu s *Evropskou zónou volného obchodu* atd.

Členství v OECD je pro Slovinsko velmi žádoucí. Jako doklad jeho významu je uváděno, že všechny členské státy Evropské unie jsou členem této organizace a „dosud se žádá země nestala členem EU bez toho, aby nebyla zároveň členem OECD“.¹⁷

2. ZAHRAŇIČNÍ POLITIKA SLOVINSKA NA POČÁTKU 90. LET

Zahraniční politika Slovinska se nejdříve orientovala na dosažení co nejširšího mezinárodního uznání, na navázání dobrých vztahů se sousedními státy a se státy bývalé jugoslávské federace, na navázání diplomatických styků s ostatními státy mezinárodního společenství a na zapojení do mezinárodních organizací. S tím souvisela nutnost vybudovat potřebné státní instituce, v případě Slovinska na „zelené louce“. Jedním z prvních zákonů přijatých v roce 1991 byl *zákon o zahraničních záležitostech*, který se věnoval administrativní stránce zahraniční politiky a otázkám uzavírání mezinárodních dohod a který je doposud platný.

V březnu 1991 vznikly *Základy zahraničněpolitické strategie Slovinska* pod vedením tehdejšího ministra zahraničních věcí Dimitrije Rupela, ale kvůli nevyjasněným vztahům mezi vládou a Parlamentem je nikdy Parlament nepřijal. Pojednávaly o cestách, jak dosáhnout mezinárodního uznání nového státu a udržet dobré vztahy se státy bývalé jugoslávské federace, a o integraci do evropských struktur (tj. o členství v Radě Evropy, OBSE, ESVO, ES, NATO aj.). *Zahraniční politika nabrala naprosto jasný kurz směrem k západní Evropě, který byl motivován především snahou vyčlenit se z prostoru nestabilního Balkánu.*

„Počáteční – řekněme pionýrské – období slovinské zahraniční politiky skončilo v létě roku 1992. Ve stejnou dobu byly přijaty první koncepty její klíčové strategické orientace:

- orientace na Evropu... (zvláště na EU a NATO);
- aktivní a konstruktivní úloha v politických a ekonomických multilaterálních organizacích...;
- ... zajištění ještě lepších bilaterálních vztahů se všemi partnerskými státy, zejména se sousedními státy;
- ... vymanění se z Balkánu a přijetí nové politické role... v prostoru jihovýchodní Evropy...;
- snaha o dosažení politického, hospodářského a kulturního uznání... mezinárodním společenstvím;
- péče o Slovince v zahraničí.“¹⁸

Zahraniční politiku orientovanou na podobné cíle prosazoval i Lojze Peterle, ministr zahraničních věcí v letech 1993 a 1994, který v polovině roku 1994 oznámil rezignaci na svůj post. Nicméně byl požádán, aby dokončil důležité bilaterální jednání s Itálií. Připravený návrh smlouvy však slovinská vláda odmítá a Peterle odchází (od června 2000 zastává opět post ministra zahraničních věcí, zda v něm setrvá, ukáží volby chystané na podzim roku 2000).

V roce 1995 byla novým ministrem zahraničních věcí Zoranem Thalerem předložena nová koncepce zahraniční politiky, která definovala její priority pro nadcházející období:

- ochrana národní nezávislosti a bezpečnosti;
- dobré vztahy se sousedy;
- integrace do EU a do multilaterálních bezpečnostních systémů (jako jsou NATO nebo ZEU);
- posílení vztahů se státy, které mají rozhodující podíl na evropské a světové politice (USA, Rusko, Německo, Velká Británie, Francie, Čína, Japonsko atd.);
- posílení spolupráce s mezinárodními organizacemi.¹⁹

I když se ministři zahraničních věcí často střídali (především kvůli vnitropolitickým, stranickým rozepřím),²⁰ integrace do EU a do NATO byla vždy hlavním cílem zahraniční politiky Slovinska.

2.1. Bezpečnostní dimenze zahraniční politiky

K zajištění bezpečnosti je pro Slovinsko nezbytné začlenit se do demokratických mezinárodních i regionálních organizací jak typu kolektivní bezpečnosti, tak typu kolektivní obrany. Členem *OSN* se Slovinsko stalo v roce 1992 a zároveň usilovalo o členství v *Radě Evropy*. Toto úsilí bylo vedeno snahou dokázat, že Slovinsko je standardní demokratickou zemí, v níž jsou dodržována lidská práva (důraz je na ně kladen i v nové ústavě). Do Rady Evropy byla země přijata v roce 1992, i když nikoli bez problémů. Itálie hrozila zablokováním vyjednávání o členství, dokud nebudou řádně zajištěna práva italské menšiny ve Slovinsku. Italské požadavky neměly reálné opodstatnění, protože práva italské (stejně jako maďarské) menšiny jsou ve slovinské ústavě ošetřena standardním způsobem.

V roce 1992 se Slovinsko stává také členem *OBSE* (tehdy ještě *KBSE*). Členství v *OBSE* je motivované zejména snahou zajistit bezpečnost novému státu, a to v situaci, kdy v jeho sousedství docházelo k vojenským konfliktům (v Chorvatsku, v Bosně a Hercegovině). V současnosti se Slovinsko účastní v rámci *Paktu stability* některých projektů k dosažení míru a stability na Balkáně.

I když zpočátku se veřejné mínění vyslovuje spíše pro neutralitu (viz následující tabulka), později už převládá realistické zhodnocení situace a Slovinsko usiluje o členství v NATO. Důvod tehdejší popularity neutrality můžeme spatřovat pravděpodobně v tradicích z dob jugoslávské federace. Ta byla v polovině 50. let zakladatelem a aktivním členem tzv. Hnutí nezávislých a snažila se v rámci omezených možností existovat „nezávisle“ jak na Východu, tak na Západu. Snažila se hledat své vlastní cesty, i když v bipolárně rozděleném světě to bylo prakticky nemožné.

Průzkum veřejného mínění na téma:

„Jaká zahraničněpolitická orientace by byla do budoucna nejlepší pro Slovinsko?“
(údaje jsou uvedeny v %)

<i>Možnosti</i>	<i>1991</i>	<i>1992</i>	<i>1993</i>	<i>1994</i>
Neutralita	39,2	26,1	31,7	39,4
Západoevropská orientace	44,2	54,1	39,6	31,8
Členství v NATO a společenství s USA	4,4	4,2	8,4	12,7

Pramen: Svetličič, M.: *Slovenian State Strategy in the New Europe*. Esbjerg: South Jutland University Press, 1998, s. 31.

Neutralita prožila ve veřejném mínění renezanci v roce 1994, kdy opět dominovala ve veřejném mínění. Za tímto poněkud překvapivým faktem se ale skrývá hlavně postoj veřejnosti k *Evropské unii* v situaci, kdy západoevropská orientace je považována pouze za jednu z možností, jak zajistit bezpečnost. Dokonce „*bezpečnostní dimenze zahraniční politiky byla nahlížena prostřednictvím ekonomiky*“.²¹ A v roce 1994 kulminují neshody s Itálií, která hrozila obstrukcemi při podání žádosti Slovinska o členství v EU. Odráží se to v dočasném poklesu zájmu obyvatelstva o členství v EU a v souvislosti s tím opět krátkodobě vzrůstá zájem o neutralitu. Jde však o dočasnou záležitost. V roce 1995 byl podepsán program *Partnerství pro mír* (PFP) a od roku 1996 je Slovinsko členem *Severoatlantické rady pro spolupráci* (NACC, přetransformované v roce 1997 na *Euroatlantickou radu pro spolupráci* – EACC), ale nepatřilo k prvním členům ze zemí střední a východní Evropy, které byly v roce 1999 přivítány v NATO. Slovinsko to přičítá zejména svému umístění poblíž „sudu prachu“. Mohlo však jít spíše o to, že bylo pro NATO příliš malým a osamoceným státem na jihu Evropy.

2.2. Vztahy se sousedními státy

Slovinsko má zájem o *dobré vztahy se sousedními státy*, jak bylo deklarováno v četných prohlášeních týkajících se zahraniční politiky. Sousední státy můžeme rozdělit na dvě skupiny – jednak na státy, s nimiž Slovinsko nemá zásadnější problémy (Rakousko, Maďarsko) a jednak na státy, s nimiž je třeba dořešit některé sporné zahraničněpolitické záležitosti (Chorvatsko, Itálie).

Vztahy s *Maďarskem* jsou nejméně komplikované, což se odráží i v uzavřené dohodě o vzájemné ochraně národnostních menšin. Maďarská menšina žijící na území Slovinska (0,42 % celkového počtu obyvatel) má svá práva zakotvena ve slovinské ústavě a její zástupci mají zajištěnu reprezentaci v Parlamentu (jedno křeslo) a na místních úrovních.

Vztahy s *Rakouskem* byly víceméně rovněž bez závažnějších obtíží, až ve druhé polovině 90. let se začínají objevovat požadavky na ochranu tzv. německy hovořícího obyvatelstva žijícího na území Slovinska. Takto jsou označováni nejen Rakušané, ale i Němci a Švýcaři a činí cca 0,03 % celkové populace.²² Problém spočívá v tom, že netvoří homogenní národnostní menšinu a jsou rozptýleni po celém území státu. Rakousko též nově požaduje uzavření atomové elektrárny Krško a restituci majetku zabaveného Rakušanům, kteří opustili území Slovinska po druhé světové válce. Nově se tento rakouský požadavek (tedy zrušení výnosů Antifašistické rady národního osvobození Jugoslávie z roku 1943, které daly právní podklad pro vysídlení německé menšiny a pro zabavení jejího majetku), objevuje v souvislosti s rozšiřováním EU. Rakouská vládní FPÖ dokonce podmínila přijetí Slovinska do EU zrušením těchto výnosů. Slovinský prezident Milan Kučan tyto požadavky odmítl: „... slovinské státoprávní základy byly již v bývalém společném jugoslávském státě, k němuž jsme od roku 1918 dobrovolně náleželi. Kdo z ideologických a politických důvodů rezignuje na Antifašistickou radu národního osvobození Jugoslávie, rezignuje také na právní základy našeho státu. Kdybychom se dekretů vzdali, přišli bychom o kontinuitu.“²³

Spory s *Chorvatskem* se týkají převážně záležitostí spojených s rozdělením jugoslávské federace. Často jsou to problémy ekonomického charakteru, které vyplývají z náhlého přerušení spleťtých ekonomických vazeb v rámci federace.²⁴ Jde zejména o dodávky elektrické energie a o jejich úhradu, o uložení peněz v bankovních ústavech v době existence federace (v tomto případě Chorvaté, kteří ukládali své finance ve slovinských bankách, k nim neměli přístup poté, kdy vznikly samostatné státy) atd. Diskuze kolem přesného vymezení chorvatské státní hranice se vlečou už od roku 1991. Celková délka společných hranic činí zhruba 550 km. Spor se vede o Piranský záliv, který Chorvatsko prohlašuje za součást svého území, zatímco Slovinsko vznáší požadavek na koridor umožňující přístup na volné moře pro své loďstvo a pro své rybářské čluny. Jako zprostředkovatel při řešení této otázky vystupoval na společnou žádost obou stran William Perry, bývalý ministr obra-

ny USA, ale neúspěšně. Přitom nevyřešení otázky Piranského zálivu působí na sousedské vztahy negativně.²⁵

Spory s Itálií souvisejí s italskými nároky na náhradu majetku, který po skončení druhé světové války připadl Jugoslávii (Slovinsku),²⁶ kdy Itálie např. musela Slovinsku odstoupit celou oblast Istrie. Problémy mezi Itálií a Jugoslávii se snažila řešit jednak tzv. *Dohoda z Osima* (1974), v níž byly konečně upraveny vzájemné hranice a ochrana menšin, a jednak tzv. *Dohoda z Říma* (1983), v níž se Jugoslávie zavázala splatit reparace za majetek znárodněný po druhé světové válce. Počátkem 90. let začaly být tyto dohody zpochybňovány a Berlusconiho pravicová vláda požadovala náhradu *in natura*. To Slovinsko pochopitelně odmítlo, nabídlo finanční kompenzaci ve výši cca 45 milionů marek a peníze určené na reparaci uložilo na speciální účet v Lucembursku, kde jsou k dispozici.

Trnem v oku je však hlavně článek 68 slovinské Ústavy z roku 1991, který zakazuje prodávat půdu zahraničním vlastníkům. Spor o tento článek dospěl dokonce tak daleko, že Italové pohrozili Slovinsku, že jeho smlouvu o přistoupení k EU budou blokovat. Z toho pramení deziluze, která se v polovině 90. let ve Slovinsku projevila výrazným poklesem zájmu o členství v EU (viz tabulka na s. 81). Poté, kdy byl kvůli tomuto problému několikrát odložen podpis Evropské dohody, rozhodla se slovinská vláda pro ústupek v podobě tzv. španělského kompromisu (byl navržen španělskou vládou v rámci jejího předsednictví Rady ministrů v roce 1995). Od vstupu Evropské dohody v platnost (tj. od února 1999) tak mohou občané EU nabývat nemovitostí, pokud žijí na území Slovinska nepřetržitě po dobu minimálně tří let (nový článek 68 Ústavy); toto právo není dědičné a navíc mezi Slovinskem a příslušným státem musí platit reciprocita.

Další třetí plochou, ale s prvkem ekonomické soutěživosti a snad i s možností spolupráce se stává blízkost přístavů Terst (Itálie) a Koper (Slovinsko), které mezi sebou soutěží o dominantní pozici v oblasti Středomoří: „... přístav [Koper – pozn. aut.] už nyní manipuluje se stejným objemem nákladů jako Terst a brzy ho pravděpodobně předstihne.“²⁷

2.3. Cesty integrace

Podle některých odborníků²⁸ se ve Slovinsku diskutovalo o některých obecných makroekonomických strategiích týkajících se alternativ integrace:

- 1) zapojit se do ESVO (a tedy i do Evropského hospodářského prostoru) nebo do jiné regionální integrace (CEFTA, EU aj.),
- 2) nezapojit se do žádné regionální integrace a zvolit taktiku co největší liberalizace zahraničního obchodu,
- 3) nezapojit se do žádné regionální integrace a zvolit taktiku uzavřeného trhu.

Druhá a třetí strategie byly odmítnuty; pro malý stát jsou příliš nereálné, a dokonce je možné, že byly až „alternativami ex post“. Objevují se totiž převážně v letech 1994/1995, zatímco vládní garnitura zvolila zapojení do evropské integrace zhruba o tři roky dříve. Diskuze o třech možných alternativách proto možná měla za cíl zdůraznit výhodnost zapojení do evropských integračních struktur.

Výsledkem bylo celkem jednoznačné vítězství integrace do evropských regionálních struktur. Mezi důvody svědčící pro evropskou integraci byly zařazeny geografická poloha, poměrně rozvinutá infrastruktura a také nízká populace, která mohla snižovat obavy západoevropských zemí z migrace.²⁹ Ve hře přitom byly a jsou tyto organizace – *Středoevropská dohoda o volném obchodu* (Central European Free Trade Association – CEFTA), *Středoevropská iniciativa* (Central European Initiative – CEI), *višegrádská spolupráce*, *Evropská zóna volného obchodu* (European Free Trade Association – EFTA) a *Evropská unie* (EU).

2.3.1. Středoevropská dohoda o volném obchodu (CEFTA)

Slovinsko se stalo plnoprávným členem CEFTA v roce 1996, předtím uzavřelo s jednotlivými členskými státy bilaterální dohody; s Českou republikou a se Slovenskem byly smlouvy podepsány v roce 1993, s Maďarskem v roce 1994 a s Polskem v roce 1995. Zá-

kladným motivem pro plné členství byly především ekonomické zájmy. Výraznější orientace na toto seskupení bývalých socialistických států nebyla nikdy předmětem integračních úvah, ale byla od počátku vnímána až jako další, svým způsobem podpůrná integrační alternativa. Prioritou byla a je integrace do západoevropských struktur a členství v CEFTA by mohlo být eventuálně prostředkem k jejímu dosažení.

Už v roce 1992 převýšil obchod se zeměmi EFTA obchod se zeměmi bývalého socialistického bloku a ani „se neočekávalo, že podíl Slovinska na obchodu se zeměmi SVE převyší 7–8 %. Pouze pokud by se HDP na obyvatele v těchto zemích zvýšil na úroveň obdobnou v zemích EU, potom by podíl vzájemného obchodu mohl více vzrůst.“³⁰

2.3.2. Visegrádská skupina

Slovinsko není členem visegrádské skupiny. Úvahy tzv. visegrádské čtyřky o možném členství Slovinska v této skupině zemí jsou v dnešní době ovlivněny jednak jejich usilovnou snahou stát se členy EU a jednak prioritami jejich zahraničních politik. „... rozpory panují i k usilovné snaze Slovinska stát se účastí v Visegrádu plnohodnotnou středoevropskou zemí. Zatímco Praha tento cíl Lublaně v zásadě podporuje, Polsko, mající těžiště svých zájmů v Pobaltí a na východě, je zásadně proti. I Maďarsko se na slovinské zájmy dívá rozpačitě, už kvůli tomu, že by takový krok těžko vysvětlovalo Rumunsku, které je se svou výraznou maďarskou menšinou pro Budapešť klíčové.“³¹

2.3.3. Středoevropská iniciativa (SEI)

Slovinsko je členem Středoevropské iniciativy, organizace zdůrazňující regionální spolupráci. Jejími členy jsou mj. i státy sousedící se Slovinskem (Itálie, Maďarsko), a tak může multilaterální spolupráce na platformě tohoto seskupení napomoci k rozvoji dobrých a přátelských bilaterálních vztahů se sousedy, což je jedna z priorit zahraniční politiky Slovinska. Neméně důležité je i posílení středoevropské identity tohoto malého státu, který se chce vymanit z prokletí Balkánu. I přesto by podle mínění některých odborníků mělo být „členství v SEI považováno spíše jako doplněk slovinských snah o členství v EU“.³²

2.3.4. Evropské sdružení volného obchodu (ESVO)

Slovinsko není členem tohoto uskupení, má s ním však podepsanou deklaraci o vzájemné spolupráci z května 1992. Po vzniku samostatného Slovinska to byla především tato organizace, na niž se nový stát orientoval. Byla totiž vnímána jako brána západoevropské integrace. Také ekonomická motivace hrála jistou úlohu, neboť Slovinsko usilovalo o zařazení nejen mezi standardní demokratické země, ale i mezi země ekonomicky vyspělé.

Počátkem 90. let Slovinsko ještě nehledalo pevné začlenění do organizací typu EU, protože se nejdříve chtělo „postavit na vlastní nohy“ (budovalo nové instituce, novou zahraniční politiku, nové ekonomické vazby atd.). Tento fakt doplňovaly obavy z příliš pevného spojení se státy vyšší ekonomické úrovně, navíc v organizaci s nadnárodními pravomocemi. Ve veřejném mínění převažoval názor, že členstvím v EU by byla nově nabytá suverenity opět okleštěna a předána nadnárodním centrálním rozhodovacím úřadům.

Proto se Slovinsko zpočátku orientuje na ekonomická uskupení bez silného centrálního rozhodování a chce profitovat ze spolupráce na volnější bázi. V roce 1992 tak byla podepsána deklarace o spolupráci mezi státy ESVO a Slovinskem, později byla podepsána dohoda o uvolnění vzájemného obchodu (1995), která má asymetrickou podobu ve prospěch Slovinska. Navíc by se Slovinsko mohlo prostřednictvím ESVO spojit s *Evropským hospodářským prostorem (European Economic Area – EEA)*, který mají země ESVO „společně“ se zeměmi EU. Slovinský export do Evropského hospodářského prostoru vzrostl např. z 57,9 % v roce 1990 na 68,8 % v roce 1992. Tyto údaje zahrnují jak export do EU, tak export do ESVO, ale export pouze do zemí ESVO nebyl tak rozsáhlý (asi 10 % v roce 1992 a neustále se snižuje).³³ Pokles vzájemného obchodu se zeměmi ESVO doku-

mentuje zamítnutí výše uvedené strategie a přeměrování na EU. V současné době Slovinsko exportuje do EU okolo 65 % své produkce.³⁴ Při vzájemné spolupráci v rámci Evropského hospodářského prostoru by totiž bylo Slovinsko nuceno přebírat de facto normy EU, ale bez možnosti je ovlivnit. Na přelomu let 1991–1992 se proto situace ohledně integrační strategie pozvolna mění a začíná převažovat snaha o plnoprávné členství v EU, které by přineslo mj. možnost zasahovat do tvorby *acquis communautaire*. V současnosti činí obchod se zeměmi ESVO asi 2 % slovinského zahraničního obchodu.³⁵ ESVO je však i nadále příznivě vnímáno, a to hlavně jako „čekárna do EU“.³⁶

3. MEZNIKY NA CESTĚ DO EVROPSKÉ UNIE

Vztahy mezi Evropskou unií a Slovinskem (zpočátku v rámci jugoslávské svazové federace) můžeme rozdělit do několika fází, přičemž každou z nich lze stručně charakterizovat několika zásadními událostmi:³⁷

- 1) období, v němž byla rozdílná ideologie hlavní překážkou spolupráce (do konce 70. let);
- 2) období, kdy byla podepsána Zvláštní dohoda o spolupráci s ES (1980) a v němž se hledaly ideologickou bariéru;
- 3) období „euro-euforie“, které lze ohraničit roky 1990–1992, kdy Slovinsko hledá mj. i u států ES/EU zázračný lék na všechny své ekonomické neduhy;
- 4) období „tvrdého přistání“ (1993–1996), kdy počáteční euforii začíná nahrazovat euroskepticismus a kdy se začínají objevovat první potíže před podpisem asociační dohody (především jde o vlastnictví nemovitostí, s tím souvisejí italské požadavky na restituce a italské obstrukce při podávání slovinské žádosti o členství);
- 5) období usmíření, kdy je podepsána Evropská dohoda a slovinský Parlament ji ratifikuje (1997), v tomto období dochází na slovinské scéně k vážnějším analýzám nákladů a zisků vyplývajících z členství v EU, toto období je završeno lucemburským summitem, který Slovinsko zařadil do tzv. první vlny pro rozšíření;
- 6) představní fáze (od roku 1998 do současnosti), kdy hlavním vodítkem je Agenda 2000, Slovinsko formuluje svůj Národní program pro členství v EU, Evropská komise hodnotí v pravidelných zprávách dosažený pokrok a průběžně jsou otevírány jednotlivé kapitoly *acquis communautaire*.

3.1. Spolupráce s ES v 70. a 80. letech

Jugoslávie začíná budovat kontakty se západním světem zhruba od poloviny 50. let, a to převážně v oblasti ekonomických vztahů. Velkým impulzem se stalo především založení Rady vzájemné hospodářské pomoci (1949) pod taktovkou Sovětského svazu. RVHP měla sloužit mj. jako nástroj ekonomického embarga uvaleného na Jugoslávii po roztržce se Sovětským svazem a ta byla nucena hledat obchodní partnery jinde (země tzv. třetího světa, rozvinuté západní ekonomiky). Ideologická bariéra však i nadále působila jako retardér, a tak byly smluvní vztahy s ES navázány až po otupení ideologických hrotů počátkem 70. let.

První smlouva byla podepsána v roce 1970, měla nepreferenční charakter a její platnost vypršela v roce 1973. V polovině 70. let ES nabídlo navázání obchodních styků mezi jednotlivými státy RVHP na straně jedné a ES na straně druhé, ovšem RVHP neuznávala ES, a tak bilaterální smlouva mohla být tehdy podepsána jen mezi ES a Svazovou federativní republikou Jugoslávie. Státy RVHP podepsaly podobné dohody až koncem 80. let. V roce 1973 byla podepsána další smlouva mezi Jugoslávií a ES, která se obsahově velmi přibližovala smlouvě předchozí. Smlouva byla podepsána na období jednoho roku, avšak byla tacitně prodlužována až do roku 1980, kdy byla podepsána smlouva zcela nového charakteru.

Nová *Smlouva o vzájemné spolupráci* na ekonomické bázi obsahovala prvky, které jugoslávské straně zajišťovaly preferenční přístup v některých oblastech, a navíc její platnost nebyla časově omezena. Po vzniku samostatného státu byly závazky ze smlouvy převedeny na Slovinsko, které získalo výhodnější přístup na trhy ES do konce roku 1992.

3.2. Slovinsko a Evropská unie v 90. letech

Slovinsko koncem 80. let v rámci „samostatné“ zahraniční politiky uvnitř jugoslávské federace reaguje na plán ES s názvem *Evropa 1992*. V roce 1989 Jugoslávie vypracovala studii s harmonogramem, který ji měl připravit na tuto „novou Evropu“; v roce 1990 je stejná studie vypracována rovněž ve Slovinsku. Přes počáteční tápání slovinské zahraniční politiky na samém začátku 90. let je již v roce 1991 členství v ES vnímáno jako „nepoznaná nutnost“. To znamená, že je toto členství proklamováno jako nezbytné, ale seriózní analýzy přinášejí a nákladů chybějí, stejně jako veřejná diskuze o tak podstatném kroku.

V dubnu 1992 byly navázány diplomatické vztahy mezi Slovinskem a ES. Ve stejném roce končí platnost *Zvláštní dohody o spolupráci* z dob jugoslávské federace a v dubnu 1993 je podepsána nová *Dohoda o spolupráci mezi ES a Slovinskem* (její součástí je nově i deklarace o politickém dialogu, finanční protokol a dohoda o dopravě). Tato dohoda sloužila jako odrazový můstek pro vyjednání *Evropské (asociační) dohody*, která byla podepsána 10. června 1996, ve stejný den Slovinsko podalo oficiální žádost o členství v EU. Dohoda byla ratifikována slovinským Parlamentem v roce 1997, v platnost vstoupila v únoru 1999 po ratifikaci dohody EU a všemi členskými státy. Dlouhou časovou prodlevu od počátku vyjednávání až po její vstup v platnost vysvětlují výše zmíněné problémy mezi Slovinskem a Itálií, které bývají někdy ve Slovinsku označovány jako tzv. řecký syndrom.³⁸

Pro Slovinsko měly tyto vyostřené spory i pozitivní přínos, zahájily velkou veřejnou diskuzi o smyslu členství v EU. Začínají vznikat první hlubší odborné analýzy, politická elita je nucena naslouchat názorům veřejného mínění a uplatňovat novou komunikační strategii. Parlament totiž zároveň s ratifikací Evropské dohody v roce 1997 odhlasoval, že souhlas se vstupem do EU musí být potvrzen referendem.

3.2.1. Politické strany

Politické strany se v zásadě nerozcházejí v proevropské orientaci své země, pro některé z nich je členství v EU primárním cílem jejich programu v oblasti zahraniční politiky. Nicméně i zde jsou zpočátku představy velmi idealistické a formulace poměrně vágní. V polovině 90. let je jejich pohled realističtější, i když důležitost členství v EU je zdůrazněna snad ještě naléhavěji. Členství v EU je pro většinu politických stran nezpochybnitelné. Výjimkou je nacionalistická Slovinská národní strana, která vstup Slovinska do EU odmítá.

Počátkem 90. let hovoří *křesťanští demokraté (Slovenski krščanski demokrati – SKD)* ve svém volebním programu o *Slovinsku s evropskými standardy*. *Sociální demokraté (Socialdemokratska stranka slovenije – SDSS)* chtějí slovinskou účast ve společném evropském domě. *Demokratická aliance (Slovenska demokratična zveza)* hovoří o suverenitě nového státu jako o základním předpokladu pro obnovenou Evropu. Ani transformovaná *komunistická strana (Zveza komunistov – Stran demokratske preнове)* se nevyslovuje proti evropské orientaci a bývalá socialistická mládež sdružená do *Liberální strany (ZSMS Liberalna stranka)* deklaruje snahu „být součástí sjednocené Evropy a připojit se k ES“.³⁹ Jen *Slovinská národní strana (Slovenska nacionalna stranka – SNS)* s hlavním heslem „Slovinsko Slovincům“ je výrazně proti vstupu Slovinska do EU (ve volbách v roce 1992 obsadila 12 z 90 parlamentních křesel).

Volební programy z let 1994–1995 nepřinášejí převratnou změnu. Křesťanští demokraté (v čele stojí Lojze Peterle) zdůrazňují převažující výhody členství v EU. Liberální demokraté v čele s Janem Drnovšekem (nová strana složená z několika menších – *Demokrati, Demokratska stranka DS, Socialistična stranka Slovenije* a strana zelených) říkají, že je třeba „připojit se k EU, co nejdříve to bude možné“. Sociální demokraté (v čele stojí Janez Jansa) nezpochybňují členství v EU jako základní cíl, ale nově upozorňují na otázky národní identity a suverenity, stejně jako *strana lidová (Slovenska ljudska stranka – SLS)* v čele s Marjanem Podobnikem. Parlamentní nacionální (podle některých fašistická) *Slovinská národní strana* v čele se Zmagem Jelinčičem je jediná, která i nadále členství v EU zpochybňuje halasnou rétorikou proti EU. Její vliv poněkud utrpěl ztrátou ve volbách v ro-

ce 1996 (místo dvanácti obsadila pouhá čtyři křesla). Její postoj je však velmi oportunistický a v současnosti nabádá pouze k opatrnosti před uspěchaným vstupem do EU.

Členství v EU však v zásadě není zpochybňováno. Pokud se diskutuje, tak o tom, jak a kdy vstoupit. Ve volbách v roce 1996 se ale začíná hovořit i o aspektech, o nichž se dosud příliš nehovořilo – identita, náklady členství, případné změny ústavy atd.

3.2.2. Veřejné mínění

Průzkumy veřejného mínění ukazují, že veřejnost je ve svých názorech diverzifikovanější než politické strany, i když vstup do EU nijak neodmítá (s výjimkou roku 1994 – viz tabulka na s. 81 –, kdy spory s Itálií o restituční nároky vrcholily a případné členství se zdálo méně atraktivní). Záležitosti, na něž jsou Slovinci v souvislosti se vstupem do EU poněkud citlivější, „... tvoří vlastnictví nemovitostí, národní identita, slovinský jazyk a zemědělství (v tomto pořadí).“⁴⁰

V rámci průzkumů veřejného mínění byla obyvatelům Slovinska kladena řada otázek souvisejících se členstvím v EU. Výzkum zde prezentovaný proběhl v roce 1995, tedy v období, kdy pohled na EU byl již střízlivější.

Do jaké míry podporujete co nejrychlejší integraci Slovinska? (Na stupnici od 1 – rozhodně proti do 10 – rozhodně pro; údaje jsou uvedeny v %.)									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2,0	1,0	2,5	3,8	24,0	15,0	10,5	12,0	6,6	8,7

Poznámka: 13,8 % neví.

Pramen: Svetličič, M.: A Small Country Going into Europe. In: Fink-Hafner, D. – Cox, J. T. (eds.): Into Europe? Perspectives from Britain and Slovenia. Ljubljana: Faculty of Social Sciences, 1996, s. 199.

Z průzkumu vyplývá, že velká část populace podporuje integraci do EU, přičemž těch, kteří jsou výrazně pro, je dokonce víc než těch, kteří jsou proti rychlejšímu postupu. Pro rychlou integraci do EU je podle tohoto průzkumu 41,9 % obyvatel. Toto číslo by bylo pravděpodobně o něco vyšší, pokud by bylo z otázky vypuštěno spojení „co nejrychlejší“ integrace.

Jaké přínosy očekáváte od členství v EU? (Na stupnici od 1 – velmi negativní do 7 – velmi pozitivní; údaje jsou uvedeny v %.)							
	1	2	3	4	5	6	7
Dlouhodobě	1,4	1,8	6,3	23,7	21,1	15,2	9,2
Krátkodobě	2,5	6,5	13,0	25,6	15,9	6,6	4,2

Poznámka: Neví 21,3 % pro dlouhé období a 25,7 % pro krátké období.

Pramen: Svetličič, M.: A Small Country Going into Europe. In: Fink-Hafner, D. – Cox, J. T. (eds.): Into Europe? Perspectives from Britain and Slovenia. Ljubljana: Faculty of Social Sciences, 1996, s. 200.

Tato tabulka odráží poměrně realistický pohled občanů Slovinska na zisky, eventuálně na ztráty související s členstvím v EU. Krátkodobě totiž pozitivní přínosy očekává 30,3 %, zatímco v dlouhodobém horizontu je očekává už 45,5 %. Zdá se, že si obyvatelstvo většinou uvědomuje počáteční vyšší nároky na mnoho oblastí (ekonomika, zemědělství, finance, lidské zdroje atd.), ale zároveň očekává, že v delším období převáží zisky nad náklady. Hlavní přínos je podle většiny občanů obecně očekáván v oblasti ekonomiky (s výjimkou zemědělství), politické a kulturní dopady jsou vnímány spíše s obavami (s výjimkou školství).

Průzkum veřejného mínění ve Slovinsku v lednu 1998⁴¹ provedený místní agenturou ukázal, že 56,6 % obyvatel považuje členství v EU za prospěšné (tento údaj v zásadě koresponduje s procentem obyvatel, kteří by v referendu souhlasili se vstupem do EU). Lidé s vyšším vzděláním podporují vstup do EU více (např. 72,5 % vysokoškoláků) než lidé se vzděláním základním (41,8 %). Podpora je nejvyšší u mladých lidí, s rostoucím věkem klesá. Pokud se týká zaměstnanců v různých sektorech hospodářství, potom nejméně je vstup do EU podporován zemědělci (27 %), zatímco dělnické profese mu projevují poměrně velkou podporu (57,2 %), stejně jako zaměstnanci veřejné správy (65 %) a podnikatelé (67 %). V těchto údajích se velmi dobře odrážejí očekávání veřejnosti související s obecnými představami o přínosech pro uvedená odvětví.

3.2.3. Ekonomické aspekty příprav na členství v Evropské unii

Od počátku svého vzniku se Slovinsko začalo výrazně ekonomicky orientovat na západoevropské trhy, postupně především na trhy ES/EU. V roce 1998 už Slovinsko vyváželo do zemí EU 65,5 % své produkce a dováželo 69,4 % zboží vyrobeného v EU. Státy EU se pro něj staly nejvýznamnějšími obchodními partnery. Nejvíce Slovinsko obchoduje s Němcem (cca 30 % podílů na vzájemném obchodu), s Itálií (cca 17 %), s Francií (cca 12 %) a s Rakouskem (cca 8 %).⁴²

Vzájemný obchod byl nejdříve upraven *Prozatímní dohodou* a v současnosti jej upravuje *Evropská (asociační) dohoda*. Asociační dohoda má asymetrický charakter ve prospěch Slovinska, který se však bude vyrovnávat, a proto v budoucnu dovozy z EU pravděpodobně ještě vzrostou. V důsledku toho bude Slovinsko vystaveno větším konkurenčním tlakům. Ty s sebou přinesou jednak zisky v podobě většího tlaku na růst efektivity místních podniků, realizovaných úspor z rozsahu aj. a jednak krátkodobé náklady, neboť nepochybně dojde k propouštění zaměstnanců v neefektivních podnicích a k jejich uzavírání aj. Další náklady budou vyvolané přijetím standardů EU týkajících se ochranných opatření, harmonizace daňových politik atd. Dokonce panují i obavy z toho, že po vstupu Slovinska do EU se až nezdravě zvýší jeho obchodní závislost na EU.⁴³

Nicméně ve Slovinsku bylo několikrát vyjádřeno přesvědčení, že náklady na integraci nejsou až tak vysoké (nadto za finanční podpory z různých fondů EU), protože řadu opatření by bylo nutné provést v každém případě v souvislosti s přechodem k tržní ekonomice. Navíc náklady z nezapojení se do integračního procesu by byly pravděpodobně ještě vyšší. Náklady členství nejsou však jen ekonomické, ale i kulturní (či politické). Sem patří hlavně obavy ze ztráty národní identity,⁴⁴ ze ztráty politické autonomie a ze ztráty nově nabyté státní suverenity. Téměř všechny analýzy provedené ve Slovinsku však dospěly k závěru, že pokud by se tak malý stát snažil o „nezávislé obchodování“ ve světové ekonomice, potom by jeho náklady byly nesrovnatelně vyšší, než když se zapojí do úspěšně fungujícího integračního seskupení.

4. AKTUÁLNÍ VÝVOJ VZTAHŮ S EVROPSKOU UNIÍ

Předvstupní vyjednávací proces pro země v tehdejší první vlně kandidátů, kam bylo Slovinsko zařazeno, byl zahájen v březnu 1998. V souladu s *Agendou 2000* bylo s kandidáty podepsáno *Přístupové partnerství*, a to pro každou zemi zvlášť a s ohledem na její specifika. Tento dokument má zájemcům o členství poskytnout jednotný transformační návod a jeho přibližný harmonogram, včetně finanční pomoci. Rovněž v březnu 1998 byl zahájen tzv. *screening*, to znamená, že byly otevřeny první kapitoly z celkového počtu jednatřiceti kapitol, které jsou podrobeny důkladné analýze z hlediska jejich harmonizace s normami EU. Přístupové partnerství obsahuje také závazek každého státu vypracovat *Společné prohlášení o prioritách hospodářské politiky, Pakt proti organizovanému zločinu a Národní program pro přijetí acquis*.

Pokud se týká posledně jmenovaného dokumentu, Slovinsko pro rok 1998 nejprve vypracovalo „provizorní“ *Národní program*, který obsahoval pouze krátkodobé cíle; z toho-

to hlediska se tudíž odchyloval od ustanovení *Přístupového partnerství*. V květnu 1999 byl proto vládou předložen nový program a po diskuzích v Parlamentu byl schválen *Národní program pro přijetí acquis do konce roku 2002*. Slovinci tím upozorňují na fakt, že počátkem roku 2003 budou plně připraveni na vstup do EU v souladu s „magickým rokem 2003“, který si vytkli jako rok přijetí do EU. Tento program plně odpovídá požadavkům *Přístupového partnerství*, obsahuje jak krátkodobé, tak střednědobé cíle. Jeho struktura, stejně jako v případě ostatních kandidátských států, vychází z tzv. kodaňských kritérií (1993), jednotlivé kapitoly jsou věnovány kritériím politickým, ekonomickým a schopností splnit závazky vyplývající z členství. Navíc je přidána kapitola o schopnostech administrativy přijmout *acquis* (podle tzv. madridského kritéria přijatého v roce 1995).

Ve Slovinsku byl počátkem roku 1998 zřízen *Vládní úřad pro evropské záležitosti*, nová instituce, která dohlíží na plnění stanovených závazků a funguje také jako koordinátor mezi jednotlivými ministerstvy. Impulzem pro jeho vznik byl negativní posudek Komise na vývoj dosažený v roce 1997. Vládní úřad soustřeďuje (ve spolupráci s Vládním úřadem pro legislativu a s Vládním úřadem pro informatiku) zprávy z ministerstev a ze specializovaných orgánů a na jejich základě vypracovává každý měsíc souhrnnou zprávu o dosaženém pokroku, která je předkládána Parlamentu. Vládní úřad má status podobný ministerstvu, za svou činnost je odpovědný pouze vládě a na starosti má hlavně koordinaci evropské agendy jednotlivých ministerstev a komunikaci s Bruslem.

Na základě harmonogramu obsaženého v *Národním programu* a jeho srovnáním se skutečně dosaženými výsledky vypracovává Komise v poslední čtvrtině každého roku posudek. Tento posudek kriticky zhodnocuje pokrok, kterého daná země dosáhla, a zdůrazňuje oblasti, v nichž zaostává. *Zpráva Komise za rok 1998* konstatuje, že Slovinsko splňuje politická kritéria (pouze soudní a parlamentní procesy vyžadují větší pozornost). Může být považováno za fungující tržní ekonomiku, která může být vystavena konkurenčním tlakům z EU ve střednědobém horizontu, pokud úspěšně dokončí plánované reformy. Výhrada je učiněna vůči nedostatečnosti veřejných financí a strukturálním reformem. Pokud se týká závazků vyplývajících z členství, potom byla Komise kritičtější v oblastech vnitřního trhu (apelovala na zavedení DPH), kontroly poskytování státní pomoci a justice a vnitřních záležitostí.

Pravidelná zpráva Komise za rok 1999 konstatuje, že Slovinsko splňuje kodaňská politická kritéria, a opětovně upozorňuje, že v oblasti justičních a soudních procesů by bylo vhodnější rychlejší tempo transformace. Slovinská ekonomika dosáhla makroekonomické stability (meziroční růst HDP se pohybuje kolem 4 %) a ve střednědobém časovém horizontu by mohla být schopna obstát v konkurenci se zeměmi EU. Rovněž je konstatováno, že některé nedostatky, na něž upozornila předchozí zpráva, byly napraveny (k 1. červenci 1999 byla zavedena DPH ve výši 19 % a 8 % a byly přijaty významné legislativní návrhy na změnu penzijního systému, bankovní zákony aj.). Komise ale doporučuje, aby strukturální reformy byly urychleny a aby co nejdříve proběhla privatizace bank a dalšího majetku ve vlastnictví státu. I ve třetí části týkající se závazků vyplývajících z členství je konstatován pokrok, k němuž Slovinsko dospělo za uplynulý rok (přijetí legislativy pro vnitřní trh, standardizace, ochrana dat, pobyt cizinců, azylová politika a mnoho dalších). Znovu se opakují požadavek na zavedení účinné kontroly státní pomoci. Státní správa, reforma soudnictví, pojišťovnictví a daňová politika jsou další oblasti, v nichž byl zaznamenán pouze minimální pokrok. Tato zpráva je ve srovnání s hodnocením ostatních kandidátských zemí příznivá, nicméně Slovinsko očekávalo mnohem méně výhrad, než kolik se jich ve zprávě objevilo, a tak byla přijata trochu rozpačitě.

* * *

Slovinsko, malý evropský stát, který teprve nedávno dosáhl plné mezinárodněprávní suverenity, dospěl k závěru, že integrace mu přinese větší výhody, než kdyby stál stranou integračních seskupení. Rozhodnutí usilovat o členství v EU bylo nakonec potvrzeno odbor-

nou i veřejnou diskuzí o různých alternativách integrace. Slovinsko podalo oficiální žádost o členství v EU v červnu 1996, vzájemná spolupráce v současné době probíhá na základě Evropské dohody, která vstoupila v platnost po třiletém ratifikačním procesu v únoru 1999.

Česká republika a Slovinsko mají mnoho společného. Obě země patří k malým státům, a tak jsou některá jejich východiska shodná. Hlubší integrace do evropských struktur je prioritou jejich zahraničních politik. Rozdílné je jejich geopolitické umístění; Česká republika leží v prostoru stabilní střední Evropy, zatímco Slovinsko v jihovýchodní Evropě má geograficky velmi blízko k zemím vyvolávajícím v daném regionu napětí a nestabilitu. To může být mj. příčinou toho, že Česká republika je od dubna 1999 členem NATO, zatímco Slovinsko na členství dosud čeká. Z hlediska členství v EU mají oba státy stejné šance a záleží na nich, jak je využijí. Česká republika podala přihlášku do EU v lednu 1996 a bilaterální vyjednávací procesy byly zahájeny stejně pro všechny kandidáty v březnu 1998.

Z historického hlediska mělo Slovinsko (Jugoslávie) navázaný vztahy s ES mnohem dříve než Česká republika (Československo). RVHP v 70. letech neuznávala existenci ES, a tak na nabídnutou dohodu o spolupráci vůbec neodpověděla. Jugoslávie jako stát stojící mimo RVHP tak mohla bilaterální smlouvu podepsat již v roce 1974. Československu se to podařilo až v roce 1988, kdy jednotlivé státy RVHP a ES podepsaly bilaterální dohody o spolupráci ve specifických oblastech průmyslu (např. obchodování s textilními výrobky).

Vztahy s některými členskými státy EU nejsou v současnosti úplně bez problémů. V zásadě je podstata sporů s těmito státy shodná jak ze strany Slovinska a Itálie, tak ze strany České republiky a Německa (tj. spory o majetkové vyrovnání vyplývající z výsledků druhé světové války a možnost nabývat nemovitosti cizími státními příslušníky). V případě sporů obou zemí s Rakouskem jde opět o podobné záležitosti; Rakousko požaduje uzavření slovinské atomové elektrárny Krško i nespouštění atomové elektrárny Temelín u nás. Rakousko chce tímto požadavkem podmínit vstup obou zemí do EU, v případě České republiky se k němu připojuje i Německo (nedávno se tato záležitost dostala i na pořad jednání Evropského parlamentu). Rakousko dále požaduje zrušení výnosů Antifascistické rady národního osvobození Jugoslávie ve Slovinsku; na Českou republiku a její dekrety prezidenta Beneše činí podobný nátlak některé politické síly v Německu (zejména sudetští Němci) i v Rakousku. Obavy ze ztráty národní identity, z rozprodávání půdy zahraničním vlastníkům, ze ztráty zaměstnání aj. jsou přítomné nejen ve Slovinsku, ale i u nás.

Některé z těchto obav se odrazily při vyjednávání v žádostech o přechodné období pro několik oblastí (ve Slovinsku např. volný pohyb zboží, vnější vztahy, kulturní politika aj.). I přesto je podle posledních průzkumů nadpoloviční většina obyvatel Slovinska pro začlenění své země do EU, podobné hodnoty prezentují už i naše průzkumy veřejného mínění.

Slovinsko samo sebe zařazuje na místo premianta mezi ostatními žadateli, v roce 1999 byl HDP na obyvatele odhadován již ve výši 10 832 \$⁴⁵ a meziroční přírůstky HDP se pohybují kolem 4 %. Slovinsko se tím zařazuje na úroveň některých méně vyspělých států EU. Česká republika nedosahuje takových ekonomických výsledků, naše meziroční přírůstky HDP se začínají teprve dostávat do kladných hodnot, přičemž i HDP na obyvatele je nižší.⁴⁶ Poslední průzkum preferencí občanů EU týkajících se přijímání nových států podle Eurostatu (koncem roku 1999) však ukázal, že pro vstup Slovinska do EU je pouze 34 % občanů EU (za ním se ocitlo pouze Rumunsko a Turecko). Tak malou podporu lze pravděpodobně přičítat geografickému umístění na obávaném Balkáně, možná i trvajícím sporům s Itálií (a novým sporům s Rakouskem) a snad i velikosti Slovinska. Česká republika se v tomto průzkumu umístila v první polovině žadatelů.⁴⁷

Národní program příprav na členství v EU vydalo Slovinsko pro celé období až do roku 2002 s tím, že bude každoročně podstupovat revizi, zatímco Česká republika ho vydává pro každý rok s přihlédnutím k dosaženým cílům a změnám. Obě dvě země si stanovily rok 2003 jako rok, kdy budou plně připraveny na členství v EU. Pokud se týká zpráv Komise o dosaženém pokroku, potom zprávy za rok 1998 byly v České republice a ve Slovinsku do značné míry podobné. O rok později je situace výrazně jiná; Česká republika je

velmi kritizována a je konstatován minimální pokrok ve srovnání s uplynulým obdobím, zatímco Slovinsko v mnoha oblastech pokročilo (především pokud se týká legislativních opatření, která jsou zákonodárci přijímána a aplikována v praxi). Pro období za rok 2000 jsou však pozitivní zprávy očekávány v obou státech. Uvidíme, zda rok 2003 bude skutečně rokem rozšíření EU o nové státy a zda se Slovinsko i Česká republika stanou novými členskými státy současně.

¹ Podrobněji k metodice o dělení států na malé a velké viz Drulák, P.: Co dělat, když jste malý. Mezinárodní politika, rok 1997, číslo 5, s. 6–7.

² Viz Bank of Slovenia. Monthly Bulletin, June–July 1999. Volume 8, No. 6–7, s. 3.

³ Toto vědomí lze dokumentovat např. citátem: „Slovinsko jako malý stát může jen stěží garantovat svou bezpečnost vlastními obrannými silami, protože finanční i lidský potenciál země je příliš malý na to, aby mohl zajistit efektivní obranu.“ – Brinar, I.: Slovenia: from Yugoslavia to the European Union. In: Henderson, K.: Back to Europe. London: University College, 1999, s. 243.

⁴ Viz Drulák, P. – Druláková, R.: Tvorba a analýza zahraniční politiky (skripta připravovaná pro tisk v roce 2000 na VŠE).

⁵ Podrobněji viz Žagar, M.: The Constitution of the Republic of Slovenia. In: Fink-Hafner, D., – Cox, T. (eds.): Into Europe? Perspectives from Britain and Slovenia. Ljubljana: Faculty of Social Sciences, 1996, s. 123–145.

⁶ Viz Bučar, B. – Brinar, I.: Slovenian Foreign Policy. In: Bibič, A. – Graziano, G. (eds.): Civil Society, Political Society, Democracy. Ljubljana: Slovenian Political Science Association, 1994, s. 427.

⁷ Společná deklarace z Brioni, 7. července 1991. Dohodu bylo možné podepsat relativně bez větších obtíží i díky tomu, že Slovinsko bylo a je relativně homogenním národnostním státem. Asi 88 % obyvatelstva tvoří Slovinci, 3 % Chorvati, 2 % Srbové, 1 % Muslimové a méně než 1 % Italové, Maďari a další (podle ad ³). Nejdříve bylo Slovinsko vzhledem k podobnému osudu uznáno sousedním Chorvatskem a baltskými státy a vzápětí (s platností od ledna 1992) i státy ES. V roce 1993 Slovinsko uznalo už kolem 110 států.

⁸ Brinar, I.: cit. stať, s. 241–242.

⁹ Viz Zajc, D. – Lukšič, I.: The Development of Modern Parliamentarism: The Case of Slovenia. In: Bibič, A. – Graziano, G. (eds.): cit. dílo, s. 369–386.

¹⁰ Viz Brinar, I. – Svetličič, M.: Enlargement of the European Union: the case of Slovenia. Journal of European Public Policy, December 1999, s. 808. Viz též Brinar, I.: cit. stať, s. 255.

¹¹ Viz Svetličič, M.: Slovenian State Strategy in the New Europe. Esbjerg: South Jutland University Press, 1998, s. 9.

¹² Jugoslávská vláda pod vedením Ante Markoviče připravila koncem roku 1989 ekonomickou reformu, která spočívala ve dvou základních krocích: zavedení vnitřní a vnější convertibility dináru a zahájení privatizace spolu s vytvořením efektivního kapitálového trhu. Už první fáze neproběhla příliš úspěšně. v roce 1990 směnitelnost dináru selhala a způsobila nejen ekonomickou, ale i politickou nestabilitu.

¹³ Viz interview s dr. Matijem Rojcem, poradcem slovinské vlády.

¹⁴ Viz interview s prof. Bojko Bučarem, vedoucím Katedry mezinárodních vztahů Fakulty sociálních věd v Lublani.

¹⁵ Viz Senjur, M.: Economies in Transition and Development Economies. In: Svetličič, M. – Singer, H. (eds.): World Economy: Challenges of Globalization and Regionalization. London: Macmillan Press, 1996, s. 119–134.

¹⁶ Mrak, M.: Becoming a „Normal“ Country in the International Financial Community. In: Fink-Hafner, D. – Cox, T. (eds.): cit. dílo, s. 260.

¹⁷ Svetličič, M.: cit. dílo, s. 28.

¹⁸ Rupel, D. – Trekman, B. – Jazbec, M. – Golob, I.: A decade of Slovenia's independent foreign policy. May 1990 – May 2000. <http://www.sigov.si/mzz/ang/10years.html>

¹⁹ Viz Svetličič, M.: cit. dílo, s. 25–26.

²⁰ V letech 1990–1993 byl ministrem zahraničních věcí Dimitrij Rupel, v letech 1993–1994 Lojze Peterle, v letech 1995–1996 Zoran Thaler, v letech 1996–1997 Davorin Kracun, v roce 1997 (po několika měsících) opět Zoran Thaler, v letech 1997–2000 Boris Frlec, v roce 2000 byl ministrem zahraničních věcí po dobu několika měsíců znovu Dimitrij Rupel a současným ministrem je Lojze Peterle.

²¹ Svetličič, M.: cit. dílo, s. 30.

²² Interview s doc. Mitjou Žagarem, ředitelem Institutu pro výzkum etnických menšin v Lublani dne 17. září 1999. Menšiny, jejichž práva jsou garantována ústavně, jsou Italové, Maďari a Romové. Mají právo na zastoupení na úrovni místní samosprávy, Italové a Maďari mají zaručeno po jednom křesle v Parlamentu atd.

²³ Deník Právo, 2. září 2000, s. 7.

²⁴ Podle dr. Ireny Brinar z Fakulty sociálních věd v Lublani.

²⁵ Např. koncem února 1999 byl chorvatskou pobřežní stráží v Piranském zálivu zadržena neurčený počet slovinských rybářských lodí, které byly varovány, že se nacházejí v chorvatských výsostných vodách. V souvislosti s tímto incidentem slovinská vláda podala formální protest.

- ²⁶ Problémy mezi Slovinskem a Itálií jsou obdobné těm, které řešila a řeší Česká republika a Německo a které mají stejný historický základ.
- ²⁷ Viz Slovenia. Bridging Europe. Economist 11th January 1997 (<http://www.economist.com/archive>).
- ²⁸ Viz Brinar, I. – Svetličič, M.: cit. stať, s. 806; Slovenia – Strategy of International Economic Relations. Ministry of Ljubljana: Economic Relations and Development, 1996, s. 37–38 a násl.
- ²⁹ Viz tamtéž, s. 62.
- ³⁰ Svetličič, M.: cit. dílo, s. 20.
- ³¹ Palata, L.: Visegrád? CEFTA? Středoevropské společenství? Mezinárodní politika, rok 1999, číslo 2, s. 8.
- ³² Svetličič, M.: cit. dílo, s. 28.
- ³³ Viz Ferfila, B. – Phillips, P.: Nationalism, the State and Economic Restructuring: Slovenia and the Former Yugoslavia. In: Small States Compared: Politics of Norway and Slovenia, s. 49.
- ³⁴ Viz Slovenia in Figures 1999. Ljubljana: Statistical office of the Republic of Slovenia, 1999, s. 58.
- ³⁵ Viz Slovenia. Strategy of International Economic Relations. Ljubljana: Ministry of Economic Relations and Development, 1996, s. 80.
- ³⁶ Viz Svetličič, M.: cit. dílo, s. 36.
- ³⁷ Viz Brinar, I. – Svetličič, M.: cit. stať, s. 802–821.
- ³⁸ Po rozpadu Jugoslávie Řecko odmítalo uznat samostatný stát Makedonie kvůli shodnému názvu s řeckou provincií a stejné vlajce.
- ³⁹ Bibič, A.: Slovenia's Political Society before the Challenges of Europeanisation. In: Fink-Hafner, D. – Cox, J. T. (eds.): cit. dílo, s. 147–166.
- ⁴⁰ Svetličič, M.: cit. dílo, s. 33.
- ⁴¹ Viz Brinar, I. – Svetličič, M.: cit. stať, s. 814–815.
- ⁴² Viz Slovenia in Figures. Ljubljana: Statistical Office of the Republic of Slovenia, 1999, s. 59.
- ⁴³ Viz např. Svetličič, M.: A Small Country Going in Europe. In: Fink-Hafner, D. – Cox, J. T. (eds.): cit. dílo, s. 212–219.
- ⁴⁴ O slovinské identitě blíže pojednává stať Ule, M.: Re-creating the Slovenian Identity. In: Fink-Hafner, D. – Cox, J. T. (eds.): cit. dílo, s. 167–184.
- ⁴⁵ Viz Slovenian Economic Mirror, Annual edition 1998. Institute of Macroeconomic Analysis and Development, tab. 16/A.
- ⁴⁶ Český statistický úřad – <http://www.czso.cz> (částka uvedená v korunách – 178 580 Kč).
- ⁴⁷ <http://www.ce-review.org/news/>

Literatura

1. Accession Partnership. Slovenia. The European Commission, 1998.
2. Bibič, A. – Graziano, G. (eds.): Civil society, political society, democracy. Ljubljana: Slovenian Political Science Association, 1994.
3. Brinar, I. – Svetličič, M.: Enlargement of the European Union: the case of Slovenia. Journal of European Public Policy, December 1999, s. 802–821.
4. Bučar, B. – Kuhnle, S. (eds.): Small States Compared: Politics of Norway and Slovenia. Bergen, Norway: Alma Mater Forlag AS, 1994.
5. Commission Report. Slovenia. The European Commission, 1998.
6. EU News, No. 28/1999. Delegation Evropské komise ve Slovinsku, 1999.
7. EU News, No. 29/1999. Delegation Evropské komise ve Slovinsku, 1999.
8. Fink-Hafner, D. – Cox, J. T. (eds.): Into Europe? Perspectives from Britain and Slovenia. Ljubljana: Faculty of Social Sciences, 1996.
9. Henderson, K. (ed.): Back to Europe. Central and Eastern Europe and the European Union. London: University College London, 1999.
10. Implementation of the „Joint Assessment of Medium-Term Economic Policy Priorities of Slovenia“ (nepublikovaný materiál). Ljubljana: Institute of Macroeconomic Analysis and Development, 1999.
11. Isak, H. (ed.): Economy and Security as Core Issues of EU Enlargement to Central and Eastern Europe. Graz: Karl-Franzens-Universität Graz, 1998.
12. Joint Assessment of Medium-Term Economic Policy Priorities of Slovenia. European Economy, Special Issue – Supplement C 1998.
13. Majcen, B.: Measurement of costs and Benefits of Accession to the EU for Selected CEECs: Country Report Slovenia (No. 256/1999). The Vienna Institute for Comparative Economic Studies, 1999.
14. Palata, L.: Visegrád? CEFTA? Středoevropské společenství? Mezinárodní politika, rok 1999, číslo 2, s. 7–8.
15. Regular Report from the Commission on Slovenia's Progress towards Accession 1999 (europa.eu.int).
16. Report on the Slovenia's Progress towards Accession. Delegation Evropské komise ve Slovinsku, 1999.
17. Republic of Slovenia, Human Rights Ombudsman. Annual Report 1998. Ljubljana, 1998.
18. Republic of Slovenia's National Programme for the Adoption of the Acquis by the end of 2002. Ljubljana: Government Office of European Affairs, 1999.
19. Rupel, D. – Trekman, B. – Jazbec, M. – Golob, I.: A decade of Slovenia's independent foreign policy. May 1990 – May 2000. <http://www.sigov.si/mzz/ang/10years.html>
20. Slovenia in Figures. Ljubljana: Statistical Office of the Republic of Slovenia, 1999.

21. Slovenia, Your Business Partner. Ljubljana: Chamber of Commerce and Industry of Slovenia, 1999.
22. Slovenian Economic Mirror. Annual edition 1998, No. 12, Vol. IV. Ljubljana: Institute of Macroeconomic Analysis and Development, 1998.
23. Slovenian Economic Mirror, May 1999, No. 5, Vol. V. Ljubljana: Institute of Macroeconomic Analysis and Development, 1999.
24. Spring Report 1999 – Republic of Slovenia. Analysis, Research and Development. Ljubljana: Institute of Macroeconomic Analysis and Development, 1999.
25. Strategy of the Republic of Slovenia for Accession to the European Union. Economic and Social Part. Ljubljana: Institute of Macroeconomic Analysis and Development, 1998.
26. Survey of key problems of Slovenia in the 23 chapters that have already been submitted to the EU (nepublikovaný materiál). Ljubljana: Institute of Macroeconomic Analysis and Development, 1999.
27. Svetličič, M.: Slovenian State Strategy in the New Europe. Working Papers on European Integration and Regime Formation, No. 24/98, Ljubljana, 1997.

Interview vedená během pobytu na Fakultě sociálních věd v Lublani (září 1999)

1. dr. Irena Brinar, vědecká pracovnice na FSV v Lublani.
2. prof. Bojko Bučar, vedoucí Katedry mezinárodních vztahů FSV v Lublani.
3. Alja Kratovac-Prokopovič, LLM, ředitelka odboru evropských záležitostí, Hospodářská komora v Lublani.
4. Vera Pejovič, zaměstnankyně Delegace Evropské komise ve Slovinsku.
5. Nataša Pintar, právnická expertka na Vládním úřadu pro evropskou integraci v Lublani.
6. Matija Rojec, PhD, poradce vlády, Ústav makroekonomických analýz v Lublani.
7. doc. Mitja Žagar, ředitel Ústavu pro studium etnických menšin v Lublani.